

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Gert-Jan Segers
Hoop voor een verdeeld land

Balans | 2016 | 236 pp. | € 18,95 | ISBN 9789460031915

Bondgenoot of concurrent?

door *Theo Brinkel*

De auteur is bijzonder hoogleraar militair-maatschappelijke studies aan de Universiteit Leiden, universitair docent aan de Nederlandse Defensie Academie, en lid van de redactie van *Christen Democratische Verkenningen*.

‘Ik vraag de heer Buma dus nogmaals wat hij partijen verwijt die juist zijn partij en de mensen die dit aanhangen alle ruimte geven.’ Bij de Algemene Politieke Beschouwingen van afgelopen september was Sybrand van Haersma Buma, fractievoorzitter van het CDA, bezig met een betoog over de vrijheid van godsdienst en over de grenzen aan de vrijheid van meningsuiting toen D66-leider Alexander Pechtold hem met deze woorden interrumpeerde. Er zit venijn in de woorden ‘partijen die juist zijn partij en de mensen die dit aanhangen alle ruimte geven’. Alsof de vrijheid van godsdienst een gunst is die de secularistische partijen aan de christelijk geïnspireerde partijen verlenen.

In een politiek klimaat waarin dit soort

opmerkingen quasi-achteloos de revue passeren, lijkt de ChristenUnie een bondgenoot voor het CDA. Dat is de eerste indruk die het boek *Hoop voor een verdeeld land* van Gert-Jan Segers wekt. Segers is fractievoorzitter van de ChristenUnie in de Tweede Kamer. In zijn boek benadrukt hij dat het burgers moet worden gegund om vanuit hun diepste motivaties te kunnen handelen, hoe wonderlijk die aanvankelijk misschien ook zijn. Als mensen alleen in zogenaamd neutrale organisaties kunnen werken, doet hen dat tekort. In die opstelling staat Segers dicht bij de christendemocratie.

* * *

Hoop gaat over breuklijnen in Nederland en over de vraag hoe die kunnen worden overstegen. Segers put uit zijn eigen ervaringen en uit gesprekken met bekende en minder bekende Nederlanders. Thema’s die aan de orde komen betreffen de verschillen tussen succesvollen en achterblijvers, gelovigen en seculieren, zieken en gezonden, ouderen en jongeren, en langgevestigden en nieuwkomers. Hij werkt dat uit naar de groeiende

groep gepensioneerde ouderen en de kleiner wordende groep werkenden. Of naar oudere werknemers, die steeds minder kans maken op de arbeidsmarkt, en jongeren, die alleen nog maar flexbanen aangeboden krijgen. Met het boek wil Segers het pessimisme doorbreken en, zoals de titel suggereert, hoop uitstralen voor de toekomst.

Er zijn nog meer thema's waarop Segers een bondgenoot is. Dat betreft zijn zorgen over de verdeeldheid in Nederland. Het land verbrijzelt, schrijft hij, en hij noemt dat de nieuwe sociale kwestie. De grote afstand tussen elite en achterblijvers, tussen hoger en lager opgeleiden, gaat gelijk op met de achteruitgang van de traditionele partijen en de groei van populistische partijen. In alle politieke partijen zijn de hoger opgeleiden oververtegenwoordigd, maar de rest van de bevolking is mondiger geworden en pikt niet zomaar alles meer. Segers haakt ook in op de Zwarte Pietendiscussie. Die is niet alleen een probleem omdat veel mensen zich niet meer thuis voelen in eigen land. Het is te meer zorgwekkend omdat veel mensen vrezen dat we als land een van de weinige momenten van saamhorigheid verliezen. En daar is al zo weinig meer van over.

* * *

Segers laat het niet bij het beschrijven van zijn zorgen. Jezus is voor hem het voorbeeld. Hij heeft de grootste kloof – die tussen God en de mensen – overbrugd. Daarom moeten ook andere kloven worden overbrugd. Zo gaat Segers op zoek naar een 'wij-samenleving' waarin waarden, de publieke moraal en de rechtsstaat mensen aan elkaar verbinden. 'Een rechtsstaat kan alleen functioneren als burgers erin geloven en zich er uit overtuiging aan onderwerpen. Als je alleen vrijheid waardeert zolang je minderheid

bent en die wil afschaffen zodra je de meerderheid hebt, dan is vrijheid aan jou niet besteed. We zullen daarom keer op keer elkaar en de nieuwe generaties moeten uitleggen waarom we zo van onze rechtsstaat houden, wat de schoonheid en de grootheid van onze Grondwet is' (p. 191). Volkomen terecht, dat pleidooi.

En dan komt Segers met concrete voorstellen: een preambule op de Grondwet, hervatting van het pleidooi voor het Nationaal Historisch Museum en een herdenking van de Pacificatie van 1917 als een soort symbolische verbondssluiting tussen bijzonder onderwijs en algemeen kiesrecht. Ontmoetingen organiseren, in de buurt, op school en op sportverenigingen. Een sociale dienstplicht invoeren, zodat jongeren uit alle rangen en standen weer leren samen te werken. In de zorg denkt Segers aan grotere macht voor patiëntenorganisaties, en tegelijk pleit hij voor veel grotere transparantie van zorginstellingen en verzekeraars. Ook kan ik mij goed herkennen in de passages over de beschermwaardigheid van het leven en Segers' kritische beschrijving van de mogelijke gevolgen van prenatale screening en van de ontwikkelingen op het gebied van euthanasie.

* * *

Tegelijk ziet Segers terecht dat het de overheid zelf niet kan zijn die zingeving kan bieden. Daarover staan sterke passages in zijn boek: 'De aantrekkingskracht van de jihad laat zien dat er een gat in ons hart zit dat niet met een havodiploma, loonsverhoging of seks gevuld kan worden. De tragiek is alleen dat die leegte ook nooit met jihad, bloed en bommen kan worden opgevuld. (...) die leegte kan niet met een politieke oplossing worden gevuld. Er is weinig zo eng

als een regering die zingeving probeert te bieden. Het zal aankomen op een geloof dat het gat in ons hart wel kan opvullen en op mensen die dat geloof uitdragen' (p. 215).

Dat spreekt mij aan. Het geldt wat Segers betreft alleen niet voor de islam. Hij vindt wel dat zijn christelijk geloof hem oproept moslims lief te hebben, en hij beschouwt de meeste moslims als bondgenoot in de strijd tegen het jihadisme, maar, schrijft hij: 'Ik ontkom er niet aan om te concluderen dat het hart van het evangelie en het hart van de islam haaks op elkaar staan' (p. 209). En verderop staat: 'De hedendaagse islam heeft een groot probleem met vrijheid' (p. 211). Zou hier de politicus aan het woord zijn die een publiek ambt vervult? Of zijn dit persoonlijke uitspraken van de christen Segers? Het is lastig voor de politicus om die rollen uit elkaar te houden.

Duidelijk is wel dat Segers – de politicus vermoed ik – aan gelovigen van alle religies de ruimte wil bieden. Hij was tegen het wetsvoorstel om rituele slacht te verbieden. Segers: 'Het ging om een symbolisch wetje, waarbij de grote meerderheid van Nederland niets hoefde aan te passen, maar waardoor een kleine minderheid de gevolgen juist door en door voelde. Voor orthodoxe joden is koosjere slacht geen gimmick, maar een kwestie van to be or not to be' (p. 90). Ook een seculiere meerderheid kan zich, in de woorden van Segers, onnodig breed maken en onevenredig veel ruimte innemen.

* * *

In al die opzichten is *Hoop* het werk van een bondgenoot. Segers put uit het denken van Abraham Kuyper, het eerste Christelijk Sociaal Congres en uit de encyclicle *Rerum Novarum*. Het boek vertoont sterke overeenkomsten met het nieuwe verkiezings-

programma van het CDA. Het bevat allemaal pleidooien die binnen het CDA heel herkenbaar zijn. Sommige ideeën, zoals het pleidooi voor het Nationaal Historisch Museum, lijken letterlijk 'geleend'.

Des te raadselachtiger is het waarom de passages in *Hoop* over uitgerekend het CDA in zo'n negatieve context staan. Met de PvdA

Raadselachtig is het waarom passages over uitgerekend het CDA in zo'n negatieve context staan

en zelfs met de SP kan Segers op bepaalde issues goed samenwerken, zo schrijft hij. Maar van coalities met het CDA kan hij geen voorbeelden geven. Hij heeft in 1994 wel stage gelopen bij het WI. Daarover schrijft hij: 'Een stage bij het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA deed me kennismaken met een klassieke machtspartij – die juist in 1994 haar zwaarste crisis beleefde en bijna werd gehalveerd bij verkiezingen. Ik heb er verstandige mensen leren kennen, maar de fixatie op macht bevreedde me en zeker de paniek toen die macht verdampte' (p. 79).

Als ik schrijf over het CDA, zo zal Segers gedacht hebben, moet ik dat in verband brengen met 'fixatie' op de macht, en dan kan ik bij de uitslag van de verkiezingen van 1994 tevreden vaststellen: 'Met de macht van het CDA was het *eindelijk* gedaan' (p. 79; cursivering ThB). Segers zet het CDA weg als machtspartij, zonder dat begrip verder uit te werken. Dan klinkt het als iets vies, iets onbetrouwbaars, iets waar je voor moet uit-

kijken. ‘De kleine christelijke partijen hadden indirect enige invloed op het CDA gehad, die immers hun orthodoxe flank tevreden moest houden’ (p. 79). Dan denk ik: ook Segers doet aan *fact free politics*. Ik kan me niet herinneren dat bij de vormgeving van de politieke overtuiging van het CDA ooit sprake is geweest van enige indirecte invloed van SGP, GPV, RPF of ChristenUnie.

Segers’ boek *Hoop voor een verdeeld land* is interessant en inspirerend. Het raakt de belangrijkste issues waar Nederland op dit moment mee te maken heeft. Maar: als je zo graag op zoek wilt naar de verbinding tussen mensen in een verdeeld land, waarom zijn de negatiefste woorden in je boek dan uitgerekend gericht tegen degene die je beste bondgenoot kan zijn?

B

O

E

K

E

N